מחוון למורה

מחוון: הסנה הבוער ושליחות משה: שמות ג

הניקוד בסעיפים בנוי לפי מבנה השאלה בבחינה החיצונית במתווה הרגיל (24 נקודות לשאלה; קטע להבנה ולניתוח 12 נקודות). בשאלות פתוחות: כל תשובה מנומקת ומבוססת על הכתוב מתקבלת.

פתיחה: רק אחרי שמשה סר לראות, ה׳ קורא לו: מנהיג צריך לשים לב, להתעניין ולא לעבור על פני הדבר המוזר (או הסבל). לפי רש"י, ה׳ נגלה בסנה ולא באילן אחר כדי לבטא "עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה": השכינה נמצאת עם העם במקום הנמוך והקוצני.

פסוקים	מה קורה?	ביטוי מפתח מן הכתוב
א-ו	ההתגלות בסנה	"שַׁל־נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ"
ז-י	ה׳ ראה את סבל העם ושולח את משה אל פרעה	"וְעַתָּה לְכָה וְאֶשְׁלָחֲךָ אֶל־פַּרְעֹה"
יא-יב	התנגדות ראשונה של משה ותשובת ה׳	"כִּי־אֶהְיֶה עִמָּךְ"
יג-טו	התנגדות שנייה: שאלת השם	"אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה"
טז-כ	התכנית: זקני ישראל, פרעה והמכות	"פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם"
כא-כב	חן בעיני מצרים; לא ייצאו ריקם	"וְנִצַּלְתֶּם אֶת־מִצְרָיִם"

1. "וַיֵּרָא" (ב, משה), "וְאֶרְאֶה אֶת־הַמַּרְאֶה" (ג, משה), "וַיַּרְא ה׳ כִּי סָר לִרְאוֹת" (ד, ה׳ רואה שמשה בא לראות), "רָאֹה רָאִיתִי" (ז, ה׳), "וְגַם־רָאִיתִי אֶת־הַלַּחַץ" (ט, ה׳). גם "וַיֵּרָא מַלְאַךְ ה׳" (ב) מאותו שורש. המילה "מֵהַבִּיט" (ו) קרובה במשמעות אך משורש אחר.

2. רעה את צאן יתרו חותנו, כהן מדין. הנהיג את הצאן "אַחַר הַמִּדְבָּר" והגיע אל "הַר הָאֱלֹהִים חֹרֵבָה".

3. מלאך ה׳ "בְּלַבַּת־אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה": הסנה בוער באש, אבל "אֵינֶנּוּ אָכָל", כלומר אינו נשרף.

4. "אַל־תִּקְרַב הֲלֹם שַׁל־נְעָלֶיךָ" כי המקום "אַדְמַת־קֹדֶשׁ". משה הסתיר את פניו "כִּי יָרֵא מֵהַבִּיט אֶל־הָאֱלֹהִים".

5. ראה את עוני העם, שמע את צעקתם מפני נוגשיו, ידע את מכאוביו. ירד להצילו מיד מצרים ולהעלותו אל ארץ טובה, ושולח את משה אל פרעה.

6. משה יאסוף את הזקנים ויאמר שה׳ נראה אליו: "פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם". יחד יבקשו מפרעה ללכת דרך שלושת ימים במדבר ולזבוח לה׳.

7. פרעה לא ירשה "וְלֹא בְיָד חֲזָקָה"; ה׳ יכה את מצרים בנפלאותיו ואחר כך ישלחם; ייתן את חן העם בעיני מצרים, והם לא ייצאו ריקם אלא עם כלי כסף וזהב ושמלות.

8. **א (8):** "מִי אָנֹכִי כִּי אֵלֵךְ אֶל־פַּרְעֹה": לפי רש"י, שאלה על עצמו: מה אני חשוב לדבר עם מלכים. "וְכִי אוֹצִיא": גם אם אני חשוב, במה זכו ישראל שייעשה להם נס. 4 נק׳ לכל חלק.
ב (8): הקושי: אות נועד לחזק אמונה עכשיו, אבל עבודת ה׳ על ההר תהיה רק אחרי היציאה, כך שהאות לא יעזור לשכנע לפני השליחות. רש"י: האות הוא המראה של הסנה עצמו: כמו שהסנה עושה את שליחות ה׳ ואינו נשרף, כך משה ילך בשליחות ואינו ניזוק. עבודת ה׳ על ההר היא תשובה לשאלה השנייה (במה זכו ישראל): עתידים לקבל את התורה על ההר הזה. 3 נק׳ לקושי, 5 לרש"י.
ג (8): תשובה פתוחה. כיוונים: ענווה ותחושת אחריות (משה מבין את גודל המשימה), או חוסר ביטחון וחשש. לבדוק עמדה מנומקת עם פסוקים (יא, יג, ואפשר גם פרק ד).

9. **א (8):** פעלים: "רָאֹה רָאִיתִי", "שָׁמַעְתִּי", "יָדַעְתִּי", "וָאֵרֵד", "לְהַצִּילוֹ", "וּלְהַעֲלֹתוֹ". תמונה של אל קרוב, שמרגיש את הסבל ופועל. בסוף פרק ב מופיעים "וַיִּשְׁמַע", "וַיִּזְכֹּר", "וַיַּרְא", "וַיֵּדַע", ובפרק ג הם הופכים למעשה: ירידה, הצלה ושליחות. 4 נק׳ לפעלים ולתמונה, 4 להשוואה.
ב (8): רש"י: "אהיה" עם ישראל בצרה הזאת, כפי ש"אהיה" עמם גם בשעבוד מלכויות אחרות: שם שמבטא נוכחות בעת צרה. רמב"ן: אי אפשר שהשם עצמו ישמש אות, כי מי שאינו מאמין לא ישתכנע מן השם; השאלה היא איזה שם יבטא את ההשגחה, והתשובה היא שאין צורך בראיה אחרת: ה׳ יהיה עמם בכל צרתם ויענה להם. 4 נק׳ לכל פרשן.
ג (8): אבן עזרא: יש הטוענים שאבותינו היו גנבים, אבל זה היה ציווי עליון; ה׳ ברא הכול והוא נותן עושר למי שירצה, ולכן אין בזה רע. עמדה אישית: אפשר גם לראות בכך שכר על שנות העבודה ומימוש ההבטחה "וְיָצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל" (בראשית טו, יד). 4 נק׳ לאבן עזרא, 4 לעמדה מנומקת.

10. **א (7):** ביטויים חוזרים: "צַעֲקָתָם / וַתַּעַל שַׁוְעָתָם", "וַיַּרְא / רָאֹה רָאִיתִי", "וַיֵּדַע / כִּי יָדַעְתִּי". בפרק ב ה׳ שומע, זוכר, רואה ויודע; בפרק ג הוא מכריז "וָאֵרֵד לְהַצִּילוֹ" ושולח את משה: ההקשבה הופכת להתערבות. 3 נק׳ לביטויים, 4 להסבר.
ב (5): הברית היא הברית עם האבות; ה׳ מציג את עצמו כאל האבות כדי להראות שהוא זוכר את הברית ומקיים אותה עכשיו.
ג (5): העם במצב של שעבוד וייאוש, וייתכן שאינו מכיר את ה׳ או אינו פונה אליו בשמו; לכן משה צופה שישאלו "מה שמו", כלומר מיהו האל ששלח אותו.
ד (5): ה׳ "שומע" את הנאקה ו"רואה" את בני ישראל: הוא נמצא עם העם בסבלו ומשתתף בו.

11. תשובה אישית. בדקו: כל סעיף בכתב המינוי נשען על פסוק (למשל פסוקים י, יב, טז-כ); או שני טיעונים מבוססים עם פסוק לכל אחד.